

складніший складових облікового процесу на будь-якому підприємстві, оскільки потребує точних, достовірних та оперативних даних, що відображають рух працівників (прийняття на роботу, звільнення тощо), облік витрат робочого часу, категорії працівників, зміни виробничих витрат і здійснює контроль за використанням трудових ресурсів. Саме від правильного визначення особливостей даної системи обліку і буде залежати ефективність управління діяльністю підприємства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про відпустки» № 504/96 від 15 лист. 1996 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.gov.rada.ua>.
2. Закон України «Про колективні договори та угоди» № 3356-ХІІ від 01 лип. 1993 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.kiev.ua>.
3. Закон України «Про оплату праці» № 108/95- ВР від 24 бер. 1995 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.kiev.ua>.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30 лист. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.kiev.ua>.
5. Кодекс законів про працю України № 322-VIII від 12 груд. 1971 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.kiev.ua>.
6. Литвиненко Р. С. Оподаткування доходів у вигляді заробітної плати / Р. С. Литвиненко // Матеріали науково-практичних конференцій студентів за результатами проходження виробничих та переддипломних фахових практик по напрямках підготовки. Сучасний стан і перспективи вдосконалення практичної підготовки студентів економічного профілю. Випуск 7. – Полтава : ПДАА, 2015. – С. 81 – 82.
7. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
8. Соломка Я. Облік оплати праці працівників на підприємстві / Я. Соломка, М. Русакевич // Облік, аудит, оподаткування та звітність в сучасних умовах: тези доповідей II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 14 - 16 травня 2014 р. – Дніпропетровськ : ННІЕ, 2014. – С. 73 – 75.
9. Сопко В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством / В. Сопко : [навч. посіб.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.
10. Справляння ПДФО з 2015 року : ставки підвищуються [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.interbuh.com.ua/ua/onenews/55189>.

Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В. Я.

УДК: 330.342.146

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СИСТЕМНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Репілевський Е.В., к.е.н., докторант

Херсонський державний аграрний університет

Виявлено особливості та визначено завдання стратегічного розвитку аграрної сфери економіки України в умовах системної фінансово-економічної кризи. Розроблено принципи та складові у структурі концептуальних засад його державного регулювання та забезпечення. Йдеться, насамперед, про досягнення економічного зростання сільсько-

господарської галузі, її сталого розвитку, економічної й соціальної справедливості для товаровиробників і сільського населення, раціонального ресурсокористування та екологічної рівноваги довкілля.

Ключові слова: *розвиток, аграрна сфера, системна криза, концептуальні засади, державне регулювання, принципи, завдання, товаровиробники, населення, соціальна справедливість, ефективність.*

Постановка проблеми. Посилення ролі держави в забезпеченні умов розвитку аграрної сфери в умовах системної фінансово-економічної кризи є одним із пріоритетних напрямів розвитку національної економіки. За своєю суттю аграрна економіка є соціально орієнтованою ринковою економікою. Крім цього, стабілізація й пожвавлення її розвитку дозволять забезпечити Україні продовольчу безпеку й знизити темпи росту зовнішнього боргу [2, с. 247]. Необхідно відзначити, що пожвавлення сільського господарства наблизить вихід із загальноекономічної кризи. Не слід забувати й про особливу роль, яку аграрна економіка відіграє в економічному й соціальному житті країни та її регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних засад розвитку та державного регулювання аграрної сфери економіки внесли такі вчені, як В.Андрійчук, П.Гайдуцький, О.Зінченко, М.Латинін, А.Лисецький, П.Макаренко, О.Могильний, Д.Плеханов, О.Шевченко, О.Шпичак та ін. Проте концептуальні засади його здійснення в умовах системної фінансово-економічної кризи потребують подальшого уточнення та обґрунтування.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення особливостей розвитку аграрної сфери економіки в умовах системної фінансово-економічної кризи та визначення концептуальних засад його державного регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості і специфіка аграрного виробництва, його неспроможність до саморегулювання обумовлюють потребу в спеціальному режимі державного регулювання і впливу. Особливо це актуально в умовах системної економічної та політичної кризи, що вимагає посилення регулювальних дій держави. Перш за все, державне регулювання необхідно для нейтралізації структурних диспропорцій, монополізації, диктату цін, тіньових аспектів діяльності, корупції [5, с. 139]. При цьому важливо забезпечити оптимальний баланс між державним втручанням та економічною свободою суб'єктів аграрного бізнесу.

В Україні вже закладений нормативно-правовий та організаційний фундамент для ефективного розвитку аграрної сфери, але більш уваги необхідно приділити багатofункціональному розвитку сільських територій з розвитком диверсифікації, наданням послуг у сфері туризму, культури, рекреації та ін. Визначено, що для розвитку аграрної сфери державі доцільно сприяти диверсифікації у галузі переробки, розвитку системи дорадництва, підготовці і перепідготовці висококваліфікованих кадрів. Одним з основних недоліків існуючої системи державного регулювання аграрної сфери є відсутність цілісної системи форм і методів державного регулювання, що особливо небезпечно в умовах системної фінансово-економічної кризи. Тому актуальним є ви-

значення концептуальних засад щодо розробки державної стратегії розвитку аграрної сфери України. Вони мають ґрунтуватися на врахуванні та досягненні таких основних принципів:

- узгодженості – передбачає узгодження економічної політики держави з аграрною, соціальною, екологічною, регіональною;

- єдності – забезпечення єдності державної аграрної політики на всій території країни;

- рівності – рівності прав суб'єктів у прийнятті власних програм підтримки сільського господарства, що не суперечать нормативно-правовим актам та зобов'язанням України за договорами міжнародного характеру;

- системності – передбачає використання різних форм і методів державного регулювання сільського господарства країни, що охоплюють всі сфери і аспекти його функціонування: адміністративні, економічні та інституційні; прямі і непрямі; внутрішньо- і зовнішньоекономічні та ін.;

- ефективності – концепція повинна сприяти проведенню політики стабілізації, розвитку економіки аграрної сфери і забезпечення продовольчої безпеки країни;

- добровільності – участь підприємницьких структур, що функціонують на селі, в державних програмах розвитку сільського господарства має будуватися на добровільних засадах;

- універсальності – передбачає пред'явлення єдиних вимог до ефективності господарювання та створення однакових умов функціонування незалежно від форм власності, внутрішньогалузевої чи іншої належності;

- соціальної спрямованості – визначає розвиток програм, орієнтованих на поліпшення соціальної інфраструктури, поліпшення демографічної ситуації, створення робочих місць і скорочення безробіття на селі;

- відповідальності – передбачає відповідальність державної і регіональних органів влади за своєчасне і повне фінансування прийнятих програм підтримки і розвитку сільського господарства.

Державне регулювання галузі аграрного виробництва – це також складний механізм законодавчого, економічного, організаційного, адміністративного та соціального впливу на відносини в аграрній сфері [4, с. 268]. До системи державного регулювання висуваються певні вимоги, які впливають з потреб ефективного розвитку аграрної сфери та її конкурентоспроможності: захист економічних інтересів аграрних виробників; зміцнення виробничого потенціалу аграріїв; соціальний характер впливу на процеси; гнучкість, прозорість, передбачуваність аграрної політики.

Основними завданнями розвитку та державного регулювання аграрної сфери економіки країни є:

- 1) забезпечення економічного зростання галузі, яке визначає прогрес національної економіки держави або регіону і передбачає збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності праці в галузі, а також формування раціональної структури попиту й асортименту продукції;

2) забезпечення сталості розвитку аграрного виробництва завдяки стабільності ринкових цін, запобіганню та стримуванню гіперінфляції, підтримки на певному рівні зайнятості сільського населення, забезпечення збалансованості доходів і витрат у аграрному бюджеті і зовнішній торгівлі, попередження появи великого бюджетного дефіциту, зовнішнього боргу або негативного сальдо в зовнішній торгівлі сільськогосподарською продукцією;

3) забезпечення соціальної та економічної справедливості у розвитку сільського господарства. У звичайному розумінні це означає справедливий розподіл суспільного аграрного багатства, але як одна з економічних функцій держави економічна справедливість являє собою також справедливий розподіл доходів галузі серед членів суспільства, надання рівних шансів на аграрному ринку, справедливість ринкової конкуренції тощо;

4) досягнення раціонального використання аграрних ресурсів та екологічної рівноваги докільля й необхідних екологічних параметрів якості аграрного виробництва.

Виконання цих завдань значним чином залежить від реалізації тих чи інших функцій держави. Функції держави визначаються закономірностями економічної системи і виступають її ефективним засобом [6]. Основними регулюючими функціями держави в ринковій економіці, які розглядаються в економічній літературі є нормативна, стимулююча і розподільна. Нормативна функція держави реалізується у формуванні правових засад розвитку ринкової економіки. Суть стимулюючої функції полягає у стимулюванні економічного зростання та підтримці ринкової рівноваги. Розподільна функція пов'язана, з одного боку, з досягненням більш справедливого розподілу доходів у суспільстві, з іншого — з більш ефективним розміщенням ресурсів у ринковій економіці.

Що ж до аграрної сфери економіки, то до основних функцій її державного регулювання відносять такі, як: цільова; нормативна; стимулююча; координація інтересів між товаровиробниками і споживачами сільськогосподарської продукції, сировини та продовольства; соціальна; коригуюча; формування конкурентного середовища на всіх аграрних ринках і підтримка сталого розвитку галузі через забезпечення стабільності попиту на харчові продукти і сільськогосподарську сировину; підтримка вітчизняних експортерів агропродовольства на зовнішніх ринках; фінансування основних напрямків науки щодо проблем розвитку галузі; контролююча [1, с. 55].

Для ефективного виконання державою своїх економічних функцій необхідно дотримуватися науково обґрунтованих принципів. Принципи — це вихідні положення, основні правила впливу державних органів на економіку з врахуванням конкретних умов господарювання з метою забезпечення її ефективного функціонування. На сьогодні відсутній єдиний підхід до формулювання принципів державного регулювання аграрної сфери економіки.

Основними принципами державного регулювання аграрної сфери економіки є аграрний протекціонізм, цільова спрямованість, адаптованість, системність, програмно-цільовий метод регулювання, соціально-економічна ефективність, екологічна доцільність. В умовах ринкової економіки акцент

необхідно робити на застосування нових принципів та відмову від неадекватних йому методів. Так, система директивного планування повинна перейти на програмно-цільовий метод регулювання, який означає поєднання механізмів саморегулювання сільськогосподарського ринку та розвитку аграрної сфери. У цілому держава впливає на принципи державного регулювання аграрної сфери та змінює їх до рівня, який гарантує становлення конкурентно-ринкового механізму чи забезпечує його ефективне функціонування.

Важливою складовою системи державного регулювання виступає державна підтримка аграрної сфери важелями фінансово-економічного механізму. Важливість і доцільність фінансової підтримки держави підтверджена дослідженнями та досвідом розвинутих країн [3]. Вона повинна носити характер стимулювання щодо об'єкта спрямування. Державна фінансова підтримка безпосередньо пов'язана з витратами бюджетних коштів. Законом України "Про державний бюджет" кожного року передбачається перелік програм аграрного напрямку та обсяги їх фінансування. Питання бюджетного фінансового забезпечення покладено на Міністерство аграрної політики і продовольства і здійснюється за двома основними напрямками: безпосереднє фінансування та кредитування видатків.

Фінансова підтримка сільськогосподарських товаровиробників здійснюється за 16 основними бюджетними програмами. Як відмічається науковцями, фінансування аграрної галузі з 2011 р. постійно скорочується, зменшуються обсяги прямої бюджетної підтримки. Видатки державного бюджету на аграрну сферу в загальних видатках у 2014 р. становлять 1,56 %, у той час як у 2009 р. на них припадало 2,32 %. Серед видатків Міністерства аграрної політики та продовольства України у 2014 р. найбільшого зменшення зазнала підтримка сільськогосподарських товаровиробників — на 818,8 млн. грн. Отже, можна зазначити, що за останні роки бюджетне фінансування не сприяє поліпшенню ситуації в галузі, не забезпечує темпи розвитку агробізнесу, не забезпечує підвищення прибутковості і життєздатності сільського господарства. Державна фінансова підтримка аграрної сфери, на жаль, є суто формальною. Тому потрібне подальше удосконалення державного регулювання аграрної сфери економіки.

Висновки. Напрями державного регулювання аграрної сфери економіки полягають у тому, що держава шляхом застосування правових, адміністративних та економічних важелів ефективно регулює поведінку сільськогосподарських товаровиробників на аграрному ринку, визначає перспективи розвитку аграрної сфери економіки, соціального забезпечення сільського населення та розвитку сільських територій, виконує роль спрямування щодо реалізації довготривалих програм розвитку, насамперед екологічних, інноваційних та регіональних.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2005. – № 5. – С. 52-63.
2. Діброва А.Д. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія, методологія, практика / А. Д. Діброва. – К.: Формат, 2008. – 488 с.

3. Латинін М.А. Теоретичні підходи щодо визначення механізму державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки України / М.А. Латинін // Державне управління: теорія та практика. – 2009. – №2. – [http:// www.nbuu.gov.ua](http://www.nbuu.gov.ua).

4. Макаренко П.М. Моделі аграрної економіки: [монографія] / П.М. Макаренко. – ННЦ “Інститут аграрної економіки”. – К., 2005. – 681 с.

5. Могильний О.М. Державне регулювання економіки: [навч. посіб.] / О.М. Могильний. – К: ІПК ДЗСУ, 2006. – 490 с.

6. Шпак Ю.В. Організаційно-економічний механізм державного регулювання розвитку аграрного сектору національної економіки для забезпечення сталого розвитку ринку [Електронний ресурс] – [Ю.В. Шпак] – Режим доступу: www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/2009_4/26.pdf.

7. Юрчишин В.В. Формування і системна розбудова новітньої державної аграрної політики / В.В. Юрчишин // Економіка України. – 2007 – № 10. – С. 4-14.

Рецензент – д.е.н., професор Мармуль Л. О.

УДК: 338.43:633.631.151

ОСНОВНІ ЧИННИКИ ТА НАПРЯМИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Романюк І.А., к.е.н., асистент

*Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка*

Виявлено особливості, обмеження й пріоритети здійснення інтенсифікації сільськогосподарського виробництва в сучасних умовах господарювання. Обґрунтовано її основні принципи та джерела, уточнено чинники та напрями. Розроблено показники оцінки та очікувані результати. Визначено роль інтенсифікації у подальшому забезпеченні сталого розвитку, конкурентоспроможності аграрного виробництва.

***Ключові слова:** інтенсифікація, чинники, аграрне виробництво, умови господарювання, принципи, показники, земельні ресурси, інновації, сталий розвиток, конкурентоспроможність.*

Постановка проблеми. Забезпечення стабільного і достатнього продовольчого постачання населення зумовлює необхідність дальшого збільшення виробництва сільськогосподарської продукції. Для розв'язання цієї проблеми існує два шляхи: екстенсивний, коли розширюється тільки поле виробництва, та інтенсивний, коли застосовуються більш ефективні засоби виробництва. Розуміння суті інтенсифікації буде неповним, якщо не враховувати того, що з нею пов'язані прогресивні методи організації праці та виробництва, які треба розглядати як найважливіші напрями інтенсифікації. Таким чином, під інтенсифікацією слід розуміти такий напрям розширеного відтворення, при якому зростання розміру виробництва продукції досягається на основі підвищення кваліфікації робочої сили, посилення стимулів праці, вдосконалення організації виробництва (у т. ч. шляхом підвищення рівня збалансованості всіх його елементів), застосування більш ефективних засобів виробництва.